

DOMSTOLENS DOM
av den 22 mars 1977*

I mål 78/76

har Verwaltungsgericht Frankfurt till domstolen gett in en begäran om förhandsavgörande enligt artikel 177 i EEG-fördraget i det mål som pågår vid den nationella domstolen mellan

Firma Steinike & Weinlig i Hamburg,

och

Förbundsrepubliken Tyskland, företrädd av Bundesamt für Ernährung und Forstwirtschaft.

Begäran avser tolkningen av artiklarna 9.1, 12, 13.2, 92, 93 och 95 i EEG-fördraget.

DOMSTOLEN

sammansatt av ordföranden H. Kutscher, avdelningsordförandena A. M. Donner och P. Pescatore samt domarna J. Mertens de Wilmars, M. Sørensen, A. J. Mackenzie Stuart, A. O'Keefe, G. Bosco och A. Touffait,

generaladvokat: J.-P. Warner,
justitiesekreterare: A. Van Houtte,

meddelar följande

dom

DOMSKÄL

1 Genom beslut av den 10 juni 1976, som inkom till domstolens kansli den 2 augusti 1976, har Verwaltungsgericht i Frankfurt am Main enligt artikel 177

* Rättegångsspråk: tyska.

i fördraget ställt olika frågor i syfte att få en tolkning av artiklarna 9, 12, 13, 92, 93 och 95 i EEG-fördraget.

Dessa frågor har uppkommit i en tvist som ett tyskt företag, sökande i målet vid den nationella domstolen, inlett mot Förbundsrepubliken Tyskland företrädd av Bundesamt für Ernährung und Forstwirtschaft, i vilken förenligheten med gemenskapsrätten ifrågasätts då det gäller en avgift på 20 000 DM som avkrävts sökanden i samband med förädlingen av citrusfruktsaft, som importerats från Italien och olika tredje länder av sökanden i målet vid den nationella domstolen.

Denna avgift skall tillsammans med andra medel av olika slag finansiera en fond för säljfrämjande åtgärder för produkter från jordbruket, skogsbruket och livsmedelsindustrin i Tyskland (Absatzförderungsfonds der deutschen Land-, Forst- und Ernährungswirtschaft), nedan kallad "fonden", som inrättats genom en förbundsstatslag av den 26 juni 1969.

Enligt 2 § i denna lag skall fonden ha till uppgift, genom förmedling av ett organ som kallas "Centrale Marketing-Gesellschaft der deutschen Agrarwirtschaft" (CMA) som finansieras och kontrolleras av fonden, "att i centraliserad form och genom moderna medel och metoder främja försäljningen och användningen av produkter från jordbruket, skogsbruket och livsmedelsindustrin i Tyskland genom att öppna och vidmakthålla marknader inom landet och i utlandet."

Stödet lämnas till livsmedelsindustrin utan att det görs någon åtskillnad mellan sådana tyska livsmedelsprodukter som tillverkas av inhemska råvaror eller halvfabrikat respektive råvaror eller halvfabrikat från andra medlemsstater.

Den tyska förbundsregeringen har i enlighet med artikel 93.3 i fördraget i förväg upplyst kommissionen om sin avsikt att införa dessa stödåtgärder. Denna har inte gjort några invändningar. Således har ifrågavarande lagstiftning antagits i överensstämmelse med det förfarande som föreskrivs i nämnda artikel 93.

- 2 Sökanden i målet vid den nationella domstolen har hävdats att de avgifter som avkrävts sökanden var oförenliga med fördraget och följaktligen oberättigade dels därför att de skulle finansiera ett stöd som ändå var oförenligt med artikel 92 i fördraget, dels därför att de, genom att de lades på förädlingen av citrusfruktsaft från en annan medlemsstat, fastän det inte finns någon

liknande produkt i importlandet, skulle utgöra antingen sådana avgifter som har motsvarande verkan som tull och som är förbjudna genom artiklarna 9, 12 och 13 i fördraget eller interna skatter eller avgifter som innebär diskriminering av en produkt från en annan medlemsstat, vilket strider mot artikel 95.

- 3 Enligt en förbundsstatslag av den 23 mars 1972 skall den omtvistade avgiften inte tas ut i fråga om sådan förädling som utförs av ett tyskt företag då det gäller "en produkt som med hänsyn till sin art inte växer under naturliga klimatförhållanden inom det territorium som utgör denna lags (dvs. lagen om Absatzförderungsfonds) tillämpningsområde". Därav följer att citrusfruktsaft är undantagen avgiftsplikt.

Den omtvistade avgiften berör dock citrusfruktsafter som importerats och bearbetats innan lagen av den 23 mars 1972 trädde i kraft.

- 4 De frågor som ställts bör besvaras mot bakgrund av dessa överväganden.

Den första frågan

- 5 Den första frågan går ut på att få fastställt om de bestämmelser om förfarandet som finns i artikel 93 i EEG-fördraget utgör hinder mot att en nationell domstol begär att få ett förhandsavgörande angående artikel 92 i samma fördrag och att därefter besluta om denna bestämmelses tillämpning.

Avsikten med denna fråga är i huvudsak att få fastställt i vilken omfattning artikel 92 i fördraget kan åberopas enligt medlemsstaternas nationella rättsordningar antingen på initiativ av enskilda eller på initiativ av de nationella domstolarna.

- 6 Artikel 92.1 lyder: "Om inte annat föreskrivs i detta fördrag, är stöd som ges av en medlemsstat eller med hjälp av statliga medel, av vilket slag det än är, som snedvrider eller hotar att snedvrیدا konkurrensen genom att gynna vissa företag eller viss produktion, oförenligt med den gemensamma marknaden i den utsträckning det påverkar handeln mellan medlemsstaterna."

I punkterna 2 och 3 i samma bestämmelse uppräknas först tre slag av stöd som inte omfattas av förbudet i punkt 1 och sedan tre slag av stöd som, under vissa omständigheter, kan anses som förenliga med den gemensamma

marknaden och slutligen ges rådet behörighet att bestämma stöd av annat slag som också skall vara undantagna förbudet i artikel 92.1.

- 7 Vidare föreskrivs i artikel 93.2 tredje stycket i fördraget följande: "På begäran av en medlemsstat kan rådet enhälligt besluta att stöd som denna stat lämnat eller avser att lämna skall anses vara förenligt med den gemensamma marknaden, med avvikelser från bestämmelserna i artikel 92 eller de förordningar som avses i artikel 94, om ett sådant beslut är motiverat på grund av exceptionella omständigheter. Om kommissionen beträffande ett sådant stöd redan har inlett det förfarande som avses i första stycket av denna punkt, skall kommissionen – i sådana fall där staten har lämnat in en begäran till rådet – skjuta upp förfarandet till dess rådet har tagit ställning till statens begäran."

Dessutom ges rådet i artikel 94 i fördraget behörighet att: "anta de förordningar som behövs för tillämpningen av artiklarna 92 och 93 och får särskilt fastställa villkoren för tillämpningen av artikel 93.3 och vilka slag av stödåtgärder som skall vara undantagna från detta förfarande".

Då det slutligen gäller jordbruksprodukter finns det anledning att beakta de befogenheter som rådet fått genom artikel 42 i fördraget.

- 8 Av dessa bestämmelser följer att förbudet i artikel 92.1 varken är absolut eller ovillkorligt eftersom, beroende på typen av fall, punkt 3 i samma bestämmelse och artikel 93.2 innebär att kommissionen ges ett stort utrymme för skönsässig bedömning och att rådet ges en utvidgad befogenhet att tillåta stödåtgärder genom undantag från det allmänna förbudet i punkt 1.
- 9 Vid bedömningen av ett statligt stöds förenlighet eller oförenlighet med den gemensamma marknaden i dessa fall uppstår problem, vilka innebär att man tar hänsyn till och gör en bedömning av komplicerade ekonomiska omständigheter och förhållanden som snabbt kan ändra sig.

Av detta skäl föreskrivs i artikel 93 i fördraget ett särskilt förfarande enligt vilket kommissionen åläggs att fortlöpande granska och övervaka stödåtgärder.

Beträffande de stödåtgärder, som fanns då fördraget trädde i kraft, föreskrivs i artikel 93.2 ett förfarande som i förekommande fall avslutas med att den berörda medlemsstaten åläggs att upphäva eller ändra stödåtgärderna inom den tidsfrist som kommissionen fastställer.

Beträffande nya stödåtgärder, som medlemsstaterna har för avsikt att lämna, har det fastställts ett förhandsförfarande utan vilket ingen stödåtgärd kan anses ha införts på föreskrivet sätt.

Av alla dessa överväganden följer att avsikten med att kommissionen enligt artikel 93 i fördraget åläggs att fortlöpande granska och övervaka stödåtgärder är att en fastställelse av att ett statligt stöd eventuellt inte är förenligt med den gemensamma marknaden skall, under domstolens kontroll, ske som en följd av ett särskilt förfarande som det åvilar kommissionen att genomföra.

- 10 Enskilda kan följaktligen inte genom att åberopa endast artikel 92 vid de nationella domstolarna sätta i fråga en stödåtgärds förenlighet med gemenskapsrätten och inte heller begära att de nationella domstolarna skall uttala sig, i huvudsaken eller som en särskild fråga, om stödets eventuella oförenlighet med gemenskapsrätten.

Denna möjlighet ges så snart som bestämmelserna i artikel 92 har tagit sig uttryck i sådana rättsakter med allmän räckvidd som föreskrivs i artikel 94 eller i beslut i de särskilda fall som avses i artikel 93.2.

- 11 Sökanden i målet vid den nationella domstolen har i detta hänseende hävdad att artikel 12 i rådets förordning nr 865/68 av den 28 juni 1968 om en gemensam ordning för marknaden inom sektorn för förädlade produkter, som baserar sig på frukt och grönsaker, skulle utgöra en sådan åtgärd som tagit sig konkret uttryck och tillämpning i den mening som angetts ovan och som ger enskilda möjlighet att inför nationella domstolar åberopa artikel 92 i syfte att få fastställt att en statlig stödåtgärd är oförenlig med den gemensamma marknaden och särskilt med ifrågakvarande marknadsorganisation.
- 12 I artikel 12 föreskrivs att: "med förbehåll för att annat föreskrivs i denna förordning är artiklarna 92, 93 och 94 i fördraget tillämpliga på produktionen av och handeln med de produkter som avses i artikel 1."
- 13 Syftet med artikel 12 är att, med stöd av artikel 42 i fördraget, göra bestämmelserna i artiklarna 92 till 94 tillämpliga på sådana jordbruksprodukter som omfattas av förordning nr 865/68 utan att för den skull karaktären och räckvidden av dessa bestämmelser ändras.
- 14 De begränsningar som angetts ovan beträffande möjligheten att åberopa artikel 92 innebär dock inte att talan inte kan väckas vid de nationella

domstolarna i tvister som tvingar domstolarna att tolka och – i förekommande fall enligt förfarandet i artikel 177 i fördraget – tillämpa bestämmelserna i artikel 92, utan att dessa domstolar för den skull är tvungna att – utom i det fall då stödåtgärder har införts med överträdelse av bestämmelserna i artikel 93.3 – fastställa om ett statligt stöd eventuellt är oförenligt med fördraget.

Följaktligen kan en nationell domstol bli tvungen att tolka och tillämpa begreppet stöd i den mening som avses i artikel 92 för att kunna fastställa om en statlig åtgärd, som införts utan att förhandsförfarandet i artikel 93.3 iakttagits, skulle ha underkastats detta förfarande eller inte.

I vart fall ankommer det, enligt artikel 177 i fördraget, på de nationella domstolarna att, då de begär ett förhandsförfarande enligt denna artikel, själva besluta om de frågor som ställts är relevanta.

- 15 Den första frågan skall alltså besvaras på följande sätt. Genom bestämmelserna i artikel 93 hindras inte en nationell domstol att hänskjuta en fråga om tolkningen av artikel 92 i fördraget till EG-domstolen, om den nationella domstolen bedömer att ett förhandsavgörande om denna fråga är nödvändigt för att den skall kunna besluta i saken. Den nationella domstolen är dock inte behörig – om tillämpningsföreskrifter enligt artikel 94 saknas – att besluta angående en begäran om fastställelse av att dels pågående stödåtgärder som inte varit föremål för något beslut av kommissionen att den berörda medlemsstaten skall upphäva eller ändra dessa stödåtgärder, dels nya stödåtgärder som införts i enlighet med artikel 93.3 inte är förenliga med fördraget.

Den andra frågan

- 16 Den andra frågan går ut på att få fastställt om med ”företag eller viss produktion” enligt artikel 92 i fördraget endast avses privata företag eller också offentligrättsliga institutioner utan vinstsyfte.
- 17 Artikel 90.1 i fördraget lyder: ”Medlemsstaterna skall beträffande offentliga företag och företag som de beviljar särskilda eller exklusiva rättigheter inte vidta och inte heller bibehålla någon åtgärd som strider mot reglerna i detta fördrag, i synnerhet reglerna i artiklarna 7 samt 85-94.”

Punkt 2 i samma artikel lyder: ”Företag som anförtrotts att tillhandahålla tjänster av allmänt ekonomiskt intresse eller som har karaktären av fiskala

monopol skall vara underkastade reglerna i detta fördrag, särskilt konkurrensreglerna, i den mån tillämpningen av dessa regler inte rättsligt eller i praktiken hindrar att de särskilda uppgifter som tilldelats dem fullgörs. Utvecklingen av handeln får inte påverkas i en omfattning som strider mot gemenskapens intresse.”.

- 18 Det framgår av denna bestämmelse att artikel 92 omfattar alla privata och offentliga företag och dessa företags totala produktion, utom då annat följer av artikel 90.2 i fördraget.

Den tredje och fjärde frågan

- 19 Den tredje frågan går ut på att få veta om det villkor som avses i uttrycket ”stöd med hjälp av statliga medel” också är uppfyllt då det statliga organet själv mottar stöd genom staten eller privata företag.

Den fjärde frågan går ut på att få veta om begreppet stöd även inbegriper beviljandet av en gratisförmån, då mottagaren av stödet själv inte är ett privat företag utan ett statligt organ och om det är fråga om avgiftsfritt stöd då bidraget från det enskilda företaget i förhållande till de totala bidragen är obetydligt.

- 20 Dessa båda frågor skall besvaras i ett sammanhang.

- 21 Förbudet i artikel 92.1 inbegriper alla former av stöd som ges av en medlemsstat eller med hjälp av statliga medel utan att det finns anledning att göra åtskillnad mellan sådana fall där stödet ges direkt av staten eller av offentliga eller privata organ som staten inrättat eller utsett för att administrera stödet.

Vid tillämpningen av artikel 92 skall emellertid framför allt verkningarna av stödet för de företag eller tillverkare som är mottagare av detta beaktas och inte situationen för de organ som fördelar och administrerar stödet.

- 22 En offentlig myndighets åtgärd, som innebär att vissa företag eller produkter gynnas, förlorar inte sin karaktär av gratisförmån på grund av att den helt eller delvis finansieras med avgifter som den offentliga myndigheten avkrävt de berörda företagen.

Den femte frågan

- 23 Den femte frågan går ut på om konkurrensen snedvrids och handeln mellan medlemsstater påverkas då marknadsundersökningar och reklam, som görs av ett statligt organ inom och utom landet, även görs av motsvarande institutioner i andra länder inom gemenskapen.
- 24 En medlemsstats överträdelse av en skyldighet enligt fördraget i samband med förbudet i artikel 92, kan inte anses vara berättigad genom den omständigheten att även andra medlemsstater underlåter att uppfylla denna skyldighet.

Verkningarna av snedvridning i flera former av konkurrensen på handeln mellan medlemsstaterna är inte att dessa upphäver varandra ömsesidigt utan tvärtom att verkningarna kumuleras, vilket ökar de skadliga följderna för den gemensamma marknaden.

Den sjätte och sjunde frågan

- 25 Den sjätte frågan går ut på om en avgift som inte tas ut på den importerade produkten utan vid förädlingen av denna är en avgift med motsvarande verkan som tull enligt artiklarna 9.1, 12 och 13.2 i fördraget.

Den sjunde frågan går ut på att få veta om den omständigheten att avgifter, som läggs på "varor från andra medlemsstater" och som inte tas ut vid importen utan endast vid deras förädling, utgör diskriminering enligt artikel 95 i EEG-fördraget.

- 26 Dessa båda frågor gäller avgränsningen mellan begreppen en avgift med motsvarande verkan som en tull enligt artiklarna 9, 12 och 13 i fördraget och en intern skatt eller avgift enligt artikel 95 och skall göra det möjligt för den nationella domstolen att hänföra den avgift som skall erläggas till Absatzförderungsfonds till den ena eller andra kategorin.

Dessa båda frågor skall därför besvaras i ett sammanhang.

- 27 En och samma avgift kan inte enligt fördragets system samtidigt hänföras till båda kategorierna som omnämnts eftersom medlemsstaterna genom artiklarna 9 och 12 förbjuds att sinsemellan införa tull på import och export eller avgifter med motsvarande verkan. I artikel 95 däremot förbjuds endast diskriminering av varor från andra medlemsstater genom interna skatter eller avgifter.
- 28 I domen av den 18 juni 1975 (mål 94/74, IGAV, Rec. 1975, s. 710), som den nationella domstolen hänvisat till, har det fastställts att förbudet i artikel 13.2 avser avgifter som utkrävs vid eller på grund av import och som, då de särskilt läggs på importerade varor och inte liknande inhemska varor, har till följd, genom att de ändrar varans självkostnadspris, att de får samma begränsande verkan på den fria rörligheten för varor som tullar.

Det som i huvudsak kännetecknar en avgift med motsvarande verkan som en tull och som skiljer den från en intern avgift är att den uteslutande läggs på importerade varor medan däremot en intern avgift läggs på såväl importerade som inhemska varor.

En avgift, som läggs på såväl importerade varor som liknande varor, skulle dock kunna utgöra en avgift med motsvarande verkan som tull om en sådan avgift, som är begränsad till bestämda produkter, uteslutande skulle finansiera verksamheter som särskilt kommer inhemska produkter till del så att den skattebördan som åvilar inhemska produkter delvis eller helt utjämnas.

- 29 Om de kriterier, som kännetecknar en avgift med motsvarande verkan som tull, är uppfyllda, saknar det betydelse om avgiften tas ut i ett led av produktens marknadsföring eller förädling som ligger senare än produktens gränsöverskridande, i den mån gränsöverskridandet utgör den enda grunden för att avgiftsbelägga produkten och detta innebär att inhemska produkter är undantagna motsvarande avgifter.
- 30 Som avgifter med motsvarande verkan som en tull skall inte betraktas pålagor som utgör en del av ett allmänt avgiftssystem där inhemska produkter och importerade produkter systematiskt behandlas enligt samma kriterier.

Detta kan också vara fallet då det gäller en importerad produkt och motsvarande inhemsk produktion saknas då avgiften läggs på hela kategorier av inhemska eller utländska produkter som alla oavsett ursprung befinner sig i en jämförbar situation.

Artikel 95 har nämligen till syfte att upphäva direkt eller indirekt diskriminering av importerade varor och inte att placera dem i en privilegierad skattemässig situation i förhållande till inhemska produkter.

Någon diskriminering i strid med förbudet i artikel 95 föreligger i allmänhet inte, när en intern avgift läggs på inhemska produkter och tidigare importerade produkter vid deras förädling utan att det, på grund av produkternas ursprung, görs någon åtskillnad mellan dem vare sig i fråga om avgiftsprocenten, avgiftsunderlaget eller uppbördssätten.

Rättegångskostnader

- 31 De kostnader som har förorsakats Förbundsrepubliken Tyskland och Europeiska gemenskapernas kommission, som har inkommit med yttrande till domstolen, är inte ersättningsgilla.

Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i målet vid den nationella domstolen utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den domstolen att besluta om rättegångskostnaderna.

På dessa grunder beslutar

DOMSTOLEN

– angående de frågor som genom beslut av den 10 juni 1976 förts vidare av Verwaltungsgericht Frankfurt – följande dom:

- 1) **Genom bestämmelserna i artikel 93 hindras inte en nationell domstol att hänskjuta en fråga om tolkningen av artikel 92 i fördraget till EG-domstolen, om den nationella domstolen bedömer att ett förhandsavgörande om denna fråga är nödvändigt för att den skall kunna besluta dom. Den nationella domstolen är dock inte behörig – om tillämpnings-**

föreskrifter enligt artikel 94 saknas - att besluta angående en begäran om fastställelse av att dels pågående stödåtgärder som inte varit föremål för något beslut av kommissionen att den berörda medlemsstaten skall upphäva eller ändra dessa stödåtgärder, dels nya stödåtgärder som införts i enlighet med artikel 93.3 inte är förenliga med fördraget.

- 2) Artikel 92 omfattar alla privata och offentliga företag och dessa företags totala produktion, utom då annat följer av artikel 90.2 i fördraget.
- 3) Förbudet i artikel 92.1 inbegriper alla former av stöd som ges av en medlemsstat eller med hjälp av statliga medel utan att det finns anledning att göra åtskillnad mellan sådana fall där stödet ges direkt av staten eller av offentliga eller privata organ som staten inrättat eller utsett för att administrera stödet.
- 4) En offentlig myndighets åtgärd, som innebär att vissa företag eller produkter gynnas, förlorar inte sin karaktär av gratisförmån på grund av att den helt eller delvis finansieras med avgifter som den offentliga myndigheten avkrävt de berörda företagen.
- 5) En medlemsstats överträdelse av en skyldighet enligt fördraget i förening med förbudet i artikel 92, kan inte anses vara berättigad genom den omständigheten att även andra medlemsstater underlåter att uppfylla denna skyldighet.
- 6) Om de kriterier, som kännetecknar en avgift med motsvarande verkan som tull, är uppfyllda, saknar det betydelse om avgiften tas ut i ett led av produktens marknadsföring eller förädling som ligger senare än produktens gränsöverskridande, i den mån gränsöverskridandet utgör den enda grunden för att avgiftsbelägga produkten och detta innebär att inhemska produkter är undantagna motsvarande avgifter.
- 7) Någon diskriminering i strid med förbudet i artikel 95 föreligger i allmänhet inte, när en intern avgift läggs på inhemska produkter och tidigare importerade produkter vid deras förädling utan att det, på grund av produkternas ursprung, görs någon åtskillnad mellan dem vare sig i fråga om avgiftsprocenten, avgiftsunderlaget eller uppbördssätten.

Kutscher	Donner	Pescatore	Mertens de Wilmars	Sørensen
Mackenzie Stuart		O'Keeffe	Bosco	Touffait

Avkunnad vid offentligt sammanträde i Luxemburg den 22 mars 1977.

A. Van Houtte
Justitiesekreterare

H. Kutscher
Ordförande